

Kitap Tanıtımı/ Book launch/ рецензия

Derleyen: Alev Alath

Bati'ya Yön Veren Metinler (4 Cilt)

Alev Alath, (Derleyen) *Bati'ya Yön Veren Metinler*,
İstanbul: Melisa Matbaacılık,
2010, ss.1814,

Cilt 1: **ISBN: 978-605444801-2**,

Cilt: 2 **ISBN: 978605444802-9**,

Cilt: 3 **ISBN: 978-6054448803-6**,

Cilt: 4 **ISBN: 978-605444804-3**

Aytaç Çağlar*

ORCID: 0000-0002-9223-3981

---

* E-Posta, aytac_caglar@outlook.com

Giriş

Alev Alatl 4. Ciltten mürekkep olan bu çalışmasında okuyucuya günümüz dünyasının hakim kültürü olan Batı kültürünün felsefi kökenlerini ve tarihsel gelişimini bazı orijinal belgeleri ile birlikte sunmuştur. Eserin ortaya çıkış gerekçesi, Osmanlı Devleti'nin Batı düşünce dünyasını anlamlandırmadaki içine düşmüş olduğu yetersizliğe, bakiye Cumhuriyet'in de düşmemesi arzusunda anlam kazanmaktadır. Bu arzunun bir diğer boyutu da Alatl'nın kendi ifadesi* üzerine doğrudan doğruya insanlığa karşı duyulan görev ahlâkındandır. Alatl, kitabının kapağında bu çalışmanın gecikmiş bir çalışma olduğunu ifade etmekle de bu arzusuna duyduğu inancı samimi şekilde ortaya koymuştur.

Eserin 1. cildi, bilinen tarihten 1350 yılına kadarki süreci, 2. cildi 1350-1650 arası süreci, 3. Cildi 1650-1800 arası süreci, son cildi ise 1800-1970 arası süreci Batı'ya yön veren kişi, metin ve gelişmeleri konu edinmiştir. Tüm ciltlerin, Alatl'nın doldurmaya çalıştığı boşluğa uygun bir anlayış ve üslup ile yazıldığını söylemek yanlış olmaz. Nitekim Batı düşünce dünyasını besleyen olmazsa olmaz isimlerin hemen hemen hepsi ve 1000'e yakın belge (pek çoğu ilk kez Türkçeye çevrilmek sureti ile) okuyucuya sunularak esasen Batı'yı niçin dar bir bakış açısı ile anlamlandıramayacağımızın cevabını vermiştir. Ayrıca Alatl'nın tarihçinin objektifliği ile alakalı kaygıları gözeten realist bir bakış ile bu eseri kaleme aldığı görülmektedir. Kendi ifadeleri¹ ile bu eser, Batı medeniyetinin kendisine dair bakışıdır. Bu bakış için ABD'nin en saygın üniversitelerinde okutulan ders kitaplarının kılavuz edinildiği de vurgulanmıştır.

Son olarak belirtmek gerekir ki bu eserin tek nefeste okunarak kütüphaneye kaldırılması pek mümkün görünmemektedir. Eser, ilgili konularla alakalı kavramlar üzerine öncü okumalar gerektirmekte ve ele almış olduğu konular hakkında da belirli bir olgunluk istemektedir. Bu güçlükler esasen eserin değerini bir başvuru eseri olma anlamında daha da artırmaktadır.

1. Batı Düşünce Dünyasının Soyuta Dayalı Dönemi

Alev Alatl ilgili kitabının 1. cildinde Batı dünyasının geleneklerini, biri Yahudi-Hıristiyan, diğeri Yunan-Roma veya Klâsik olmak üzere iki temele dayandırmıştır. Batı'da ise farklı dinlerin olmasına rağmen kadim dinler olarak Yahudilik ve Hıristiyanlık sunulmuş olup devamında ise bu dinlerin kutsal kitaplarındaki metinler okuyucuya sunulmuştur. Bu

* Bkz. Alev Alatl, (Derleyen) *Batı'ya Yön Veren Metinler Kökleri/Orta Çağlar (∞ -1350), c.1, İstanbul: Melisa Matbaacılık, 2010, xxxi.*

¹ Bkz. Alatl, *Batı'ya Yön Veren Metinler, xxxiii-xxxiv.*

metinlerden Eski Ahit insanoğlunun sorularına dini cevaplar veren bir metin olarak sunulmuştur. Bundan başka kitapta insanların meraklarının peygamberler ve onlara geldiklerine inanılan vahiyler ile cevaplandırılmaya çalışıldığına işaret edilerek Tevrat- Zebur ve bu kitapların peygamberlerinin yaptığı konuşmalar verilmiştir. Örneğin; Musa'nın Mısır'dan çıkışı anlatılırken şöyle bir konuşma verilmiştir:

“RAB dağdan kendisine seslendi: “Yakup soyuna, İsrail halkına şöyle diyeceksin: Mısırlılara ne yaptığımı, sizi nasıl kartal kanatları üzerinde taşıyarak yanıma getirdiğimi gördünüz. Şimdi sözümü dikkatle dinler, anlaşmama uyarsanız, bütün uluslar içinde öz halkım olursunuz.”²

Daha sonra Eski Ahit'te kayda geçirilmiş olan Amos, Yeşaya, Mika gibi kâhinlerin yazıları sunulmuştur. Bu kehanetler Tanrı'nın insanlardan beklentilerini yazmaktadır. İnanılan yaratıcının bu yazılarda sadece İsrail halkına seslenmesi ise ilginçtir.

Kutsal dinlerden Hristiyanlığın ortaya çıkışı ise kitapta “Dünya, Hristiyanlığın sahneye çıktığı dönemlerde yeni bir inancı benimsemeye hazır; Yehova'nın seçilmiş insanları olarak pek çok Yahudi umutlarının gerçekleşmesini sağlayacak bir önderin ortaya çıkmasını beklemektedir”³ şeklinde açıklandıktan sonra İsa'nın Yahudiler ile Roma arasındaki sorunların bir çözücüsü olacağı inancının bunda etkili olduğunu yazmıştır.

İsa'nın peygamberliğine ilk inananlardan olan Aziz Matta'nın İsa'nın Dağ'daki konuşması kitapta verilmiştir. Burada doğruluk, dürüstlük, alçakgönüllülük gibi meziyetlerin Tanrı tarafından ödüllendirileceği ana temadır. Yine on iki havariden biri olan Aziz Markos'un yaptığı misyonerlik faaliyetleri aktarılmış ve ardından İsa'nın çarmıha gerilmesi sonrasında Hz. İsa'nın müritleri çok geçmeden Tanrı'nın Oğlu'nun dirildiği mesajını ortaya atarak İsa'nın silinmesini istemedikleri aktarılmıştır. Bu çalışmaların öncüsü olarak da Aziz Pavlus gösterilmiştir. Bundan sonra kitapta İncil'in kısımları (Yuhanna, Matta, Luka, Markos) ve öğretileri okuyucuya sunulmuştur. Hristiyanlığa iman için gerekli olan inançlar bildirgesi de eklenmiştir. Bu bildiri İsa'nın öne sürdüğü öğretilere, yeniden doğuşuna ve doğumuna dair anlatılanların doğruluğuna olan inancın teyit edilmesinden ibarettir.*

² Alatl, *Batı'ya Yön Veren Metinler*, 10.

³ Alatl, *Batı'ya Yön Veren Metinler*, 21.

* Bkz, Alatl, *Batı'ya Yön Veren Metinler*, 38.

Alatlı, Batı felsefesinin izlerini Yunan'da aramaktadır. İlgili kitapta Atinalı Sokrat'ı, Eflatun'u (Devlet), Aristo'yu, Seneca'yı, Tukidides'i, Cicero'yu, Machivelli'yi, Aziz Augustine (Tanrı'nın Şehri) 'i, Dante'yi (Monarşi Üzerine), Pedovalı Marsilius'u örneklerle açıklamıştır. Bu düşünürlerin işaret edilen eserleri ve algılamaları da kitapta verilmiştir.

Bu isimlerin kitaptaki anlatımlarına tek tek değinilecek olursa özetle bu fikirlerin Dante ve Pedovalı Marsilius'a değin dünyayı dini temelde açıklama eğiliminde oldukları anlaşılmaktadır. Eflatun'un dünyayı algılar dünyası ve idealar dünyası olarak gördüğü, içinde bulunduğumuz dünyanın idealar dünyasının kusurlu birer parçası olduğunu ve gerçekliğe de ancak düşünce ve hayaller ile ulaşılabileceğini savunduğu görülmektedir. Socrates'in felsefesi ise nesneye değil özneye dönüktür. Doğa yerine ahlâk ve insana yönelir. Genelgeçer bir ahlâk olduğunu savunur ve bu ahlâkın doğuştan olduğunu savunur. Kendisine ait olan doğurtma yöntemi ile sorular sorarak bu doğuştan bilgiyi ortaya çıkarmaya çalışır. Aristo'ya gelince kıyas ve mantığın kurucusu olan bu isim, ortaçağ teolojisinin tanrısal kanıtlamalarının temel dayanağı olmuştur. Özellikle de geliştirmiş olduğu tümdengelsel metod kilise skolastik düşüncesinin bir yürütücüsü olmuştur.

Seneca'ya baktığımızda stoacılığın önemli bir ismi olarak karşımıza çıkar. Ona göre Tanrı bir doğa yasasıdır. Roma imparatorluğunun hâkim görüşünü yansıtan Seneca, insanın temel amacının mutluluk olduğunu ve bunun için doğaya uygun yaşamak gerektiğini ve doğayı da kutsal bir iradenin yönettiğini savunur. Tukidides Peleponnez Savaşı sırasında yaşamış olan yazar, bu savaşa dair yazmış olduğu yapıtında ilk realist söylemleri içermesi bakımından önemlidir. Güce, anarşiye, adaletsizliğin baze adaelet olabileceğine değinmektedir. Cicero, Antik değerleri ve Romalıları Hristiyanlara tanıtmıştır. Roma'nın cumhuriyet döneminden monarşiye geçiş döneminde yaşayan yazar, Roma'nın siyasi bozulmasının nedenlerini geleneksellikten vazgeçmekte bulmuş ve "Devlet Üzerine" adlı kitabında en iyi siyasal rejim nedir sorusuna cevap ararken , "Yasalar Üzerine" adlı eserinde de en iyi hukuksal rejim sorusunu irdeler, fakat verdiği cevaplar henüz bugünkü demokratik ilkelere uygun değildir.

Aziz Augustine'ye baktığımızda Batı kilisesinin fetvacısı olarak karşımıza çıkmaktadır. Ona göre insanlar günah işlemeye yatkındır ve onların kontrol edilmeleri politika yolu ile olabilir. Tanrı Şehri adlı eserinde Hristiyan siyaset görüşünü ortaya koyan Augustine politika ile Hristiyanlığı barıştırır. Dante ve Pedovalı Marsilius'un ise kendi çağının kırılma noktası oldukları görülür. Kilise ve ruhban sınıfın kesin yetkisini reddederek modern siyaset felsefesine katkı sağlamışlardır. Dante, Monarşi Üzerine adlı

eserinde devleti doğal güç ilişkisinin bir ürünü olarak ele alır. Monarşik yönetimi arzu eder. Fakat arzu edilen monarşi kiliseden bağımsız bir monarşidir.

Alatlı'nın ilgili kitabının üçüncü cildinde Rönesans ve Protestan Reformu konusu ele alınmıştır. Burada kendisi, "... Rönesans'ın genel anlamda sanıldığından daha az din karşıtı, buna karşın doğa bilimlerine de sanıldığından daha uzak olduğunu düşünüyorum."⁴ "Rönesans büyük bir felsefe çağı değildi, fakat ortaya çıkardığı fikirler kesinlikle insancı bir etiket taşımaktaydı."⁵ Şeklinde bir görüşlerini belirtmektedir. Biz de bu görüşten hareketle ikinci cildi de Batı düşünce dünyasının soyut dönemi adı altında değerlendirmeyi uygun buluyor ve bu süreci maddeci döneme geçişteki bir ön hazırlayıcısı olarak ele alıyoruz.

Alatlı'nın kitabının ikinci cildi Rönesans aydınlanmacılarını ele alarak başlamıştır. Genel olarak Petrarca, Giorgio Vasari, Erasmus, Michavelli, İmanuel Kant, Montaigne, Voltaire, John Locke, Newton, Kopernik, Descartes, Thomas Hobbes Shakespeare, Adam Smith, David Hume, Jean Bodin ve bu isimlerin eserleri ön plandadır.⁶

Bu bölümde ele alınan isimler ve eserlerine baktığımızda (bazı güzel sanatlar alanı ve yeni buluşların dışında) genel olarak Avrupa'daki siyaset ve ekonomideki realizm-idealizm (liberalizm) tartışmasını görürüz. Örneğin, John Locke'un *Two Essays on Government* (Sivil Hükümet Üzerine İki İnceleme) adlı eseri ile klasik liberalizmin siyasi boyutu belirginleşmiştir. Locke bu eserinde insanın doğal olarak birtakım haklara sahip olduğunu ve bu haklarının gasp edilmemesi için devlete ihtiyaç olduğunu vurgulamıştır. Locke'a göre devletin meşruluğu, vatandaşlarının temel hak ve özgürlüklerini sağladığı ölçüdedir. Ona göre devlet bu hak ve özgürlükleri korumanın dışına çıkarsa halkın direniş hakkı doğmaktadır. Locke, vatandaşların, devletin sınırlarını yasama ve yürütme gücünü ayırarak çizmeleri gerektiğini söyler.⁷ Görüldüğü üzere Locke'nin fikirleri, günümüz demokrasi anlayışının olmazlarından olan bazı unsurları içerisinde barındırmaktadır. Bu bakımdan büyük önem arz etmektedir. Yine Klasik liberalizmin kurucusu sayılan J. Locke, doğa sınırları dışına çıkmayan insanın, ancak doğuştan gelen özgürlüklerinin korunması amacıyla bilinçli olarak devleti meydana getirdiğini savunmaktadır. Yasama

⁴ Alev Alatlı, *Batı'ya Yön Veren Metinler Rönesans/Protestan Reformu/Erken Modern Dönem/ Bilim Çağı (1350-1650)*, c. 2, İstanbul: Melisa Matbaacılık, 2010, 418.

⁵ Alatlı, *Batı'ya Yön Veren Metinler*, c. 2, 419.

⁶ Bkz; Alatlı, *Batı'ya Yön Veren Metinler*, c. 2, v-vi.

⁷ Alatlı, *Batı'ya Yön Veren Metinler*, c. 2, 859-862.

ve yürütme organını da birbirinden ayrı işlemesi gerektiğini savunan Locke, yasamayı tamamen halkın iradesine sunar. Doğadaki tüm her şeyin kolektif kullanımının ancak emek ile özelleştirilebileceğini savunan Locke, bu özelleştirmenin de bir sınırı olduğuna vurgu yapmaktadır.

İkinci cildin konu akışı Protestan reformu, bu reformun öncüsü Luther ve Protestan ahlâkının kapitalizmle ilişkisi ile sürdürülmüştür. Bundan sonra Protestanlığa karşı oluşan tepkiler ele alınmıştır.⁸

Protestan Reformu'na bakılacak olursa; M. Luther tarafından hazırlanan, kilisenin ideolojilerinin bir deşifresi olan 95 maddelik bir bildiri, Wittenberg Kilisesi'nin kapısına saplanmıştır. Tanrı ile birey arasında hiçbir kurumun giremeyeceği tezi üzerinde yoğunlaşan bu bildiri ile beraber kilisenin meşruiyeti epeyce sarsılmış ve böyle bir ortamda Krallık ikinci hamlesini yaparak denetim altında tutabileceği ulusal kiliselerin inşası hareketine girişmiş ve böylece kilise karşısında büyük bir başarı sağlamıştır. Reform sonucunda hızla yayılan Protestan mezhebinin ahlâki öğretileri ise kapitalizmin gelişmesine ivme kazandırmıştır. Krallık rejimi ise çıkardığı kanunlarla bir kurumsallaşma sürecini başlatmış ve mevcudiyetinin dayanağı olan ekonomi ve ticaretin artarak devamlılığı konusunda önemli atılımlarda bulunmuştur. Örneğin; mevcut lonca teşkilatlarının ekonomi üzerindeki tekeli kırarak onları sıkı denetime tabii tutmuş ve yeni loncaların kurulmasını yasaklamıştır.

Özellikle liman şehirlerinde görülen ticari canlanmanın Venedik gibi belirli deniz şehirlerine orantısız fayda sağlaması, krallığın ticarete teşvik edici politikaları, haçlı seferlerinde öğrenilen teknik bilgilerin yardımı gibi faktörlere paralel olarak, Avrupa'da coğrafi keşifler gerçekleşmeye başlamıştır. Keşifler sonucunda yeni ticaret yolları bulunmuş ve denizlerde pek çok kumpanya kurularak, ticaretin devamlılığı esas alınmıştır. Keşifler devam ettikçe önemli altın madenleri bulunmuş ve Avrupa'ya önemli bir altın sermayesi gelmiştir. Bundan sonraki süreçte ekonomide Merkantilist politikalar izleyen Avrupa'da Sanayi Devrimi'nin de etkisiyle tam anlamıyla bir sekülerizasyon oluşmuştur.

2. Batı Düşünce Dünyasının Maddeye Dayalı Dönemi

İlgili kitabın üçüncü cildinde Aydınlanma Çağı ele alınmıştır. Çalışmanın içindekiler kısmının ilk başlığı "I. Devrim Dalgası, 1689-1815'tir. Hemen ardından İngiliz İnsan Hakları Bildirisi'nin verilmesi ise aydınlanmanın ilk somut ayağının bu belge olarak görülmesinden kaynaklanmış olsa gerektir. Bu belgenin ele alınış biçimine baktığımızda

⁸ Alatl, *Batı'ya Yön Veren Metinler*, c. 2, vi-vii.

İngiltere kralının yetkilerini kısıtlayıp keyfi davranışlarını engelleyen bir belge olduğu anlaşılmaktadır. İngiliz İnsan Hakları Bildirgesi ile Britanya İmparatorluğu'nda tahta çıkan krallar artık yetkilerinin birçoğunu parlamentoya devredecektir. Bundan sonra kitapta 1776 Virginia İnsan Hakları Bildirisi, 1776 Amerikan Bağımsızlık Bildirisi ve 1789 İnsan ve Yurttaş Bildirisi sıralanmıştır. Bu bildirimler Batı demokratikleşmesinin ilk önemli ayaklarıdır. Nitekim belgeler incelendiğinde ortak noktalarının eşitlik, halkın denetimde söz sahibi olması gibi günümüz demokrasinin kaçınılmaz gereklilikleri üzerine yoğunlaştıkları görülmektedir.* Yine bu ilk aydınlanma belgelerinin bildirimler şeklinde olması da ilgi çekicidir. Zaten Alatlî da “1688 yılında İngiltere’de başgösteren ayaklanmaların en ılımlılarından en radikallerine ve demokratik olanlara kadar hepsi görüş ve taleplerini yasalar, manifestolar ve bildirimler yolu ile ifade etmişlerdir” demektedir.⁹

Alatlî, Aydınlanma Çağı'nın özellikle de yasalar, bildirimler, manifestolar şeklinde cereyan eden devrimci hareketlerine karşı hareketlerin olduğuna da kitabında yer vermiştir. Bu karşı hareketler bazı metinlerle okuyucuya sunulmuştur. Örneğin; Edmund Burke'nin “Fransa'daki Devrim Üzerine” adlı yazısı, “ J. De Maistre'nin “Protestanlık Üzerine Düşünceler” ve “ Bir Rus Beyefendisine Mektup” adlı yazıları, yine Novalis'in Hristiyanlık mı Avrupa mı” adlı yazısı kitapta yer bulmuştur. Bu metinlerin de içeriklerine baktığımızda J. De Maistre'nin “Protestanlık Üzerine Düşünceler” de Protestanlığı...kibrin oğlu, anarşinin babası olarak ele alırken¹⁰ Edmund Burke'nin “Fransa'daki Devrim Üzerine” adlı yazısında muhafazakâr ve gelenekselci bir yaklaşım sergilemektedir.* Yine Novalis'in “Hristiyanlık mı Avrupa mı” adlı yapıtı da Hristiyanlık ve Avrupa bütünleşmesini öne çıkarır görünümündedir. Oysaki artık dinin Avrupa'daki rolünün etkisini yitirdiği belki de geri dönüşsüz bir süreç başlamıştır. Nitekim Alatlî'nin da kitabında “Geleceği Selamlayan İki Ses”^{*} başlığı altında belirttiği gibi Thomas Paine'nin “Yeni Çağ Neler Doğuruyor” ve “Marie Jean de Concorde'tin İnsan Zihninin Gelişimi” adlı eserleri de bu fikriyatı doğrular niteliktedir. Bu eserler devrimlerden sonraki sürecin geri dönüşsüz bir çizgide seyredeceğini göstermektedir. Nitekim bugünkü demokratik gelişmelere ve insana

---

* Alev Alatlî, (Derleyen) *Batı'ya Yön Veren Metinler Aydınlanma/ Burjuvazi Yüzyılı/ Bilim Çağının Zaferi (1650-1800)*, c.3, İstanbul: Melisa Matbaacılık, 2010, 928-939.

⁹ Alatlî, *Batı'ya Yön Veren Metinler*, c.3, 928.

¹⁰ Alatlî, *Batı'ya Yön Veren Metinler*, c.3, 951.

* Bkz. “Fransız Devrimi Üzerine Düşünceler” Aktaran: c. 3, 946-950.

* Bkz; Alatlî, *Batı'ya Yön Veren Metinler*, c. 3, 967.

baktığımızda bu eserlerin kendi çağının ilerisinde görüşler taşıdıkları görülecektir.

Alatlı, üçüncü cildin konu akışına aydınlanmanın temsilcilerini ve bazı eserlerini bizlere sunarak devam etmiştir. Bu kısımda Voltaire, Diderot, David Hume, Adam Smith, George W. Hegel, Herbert Spencer, John Stuart Mill, Aguste Comte, Karl Marx, Charles Darwin(Türlerin Kökeni) gibi isimler ön plana çıkarılmıştır. Bu bölüm incelendiğinde yine ekonomi ve siyasette Avrupa'nın realist ve liberal algılamalarının temellerinin oluşturulduğu anlaşılmaktadır.

Alatlı, kitabın dördüncü cildinde 19. yy'da din ile modern kültür arasındaki çatışmanın doruk noktaya çıktığı ve özellikle de C. Darwin'in "Türlerin Kökeni" adlı yapıtına kilise papazlarının eleştirilerde bulunduğu yazıları aktarılmıştır. Yine kilise papazlarının liberallerin yanlışlıklarına karşı bir savunma içerisinde oldukları görülmektedir.¹¹ Yine kapitalizmin en sert eleştirilerinden olan Komünist Manifesto örneğinden hareketle Marks'ın uluslararası bir işçi sınıfı hareketi yaratılması gerektiğine duyulan inanç okuyucuya sunulmuştur. Tarihin akışının komünizme doğru kaçınılmaz ilerleyişinden bahseden Marx, toplumu burjuva ve proleterya olarak ikiye ayırır. Proleterlerin yeterli olgunluğa erdiğinde bir devrim yapacaklarını ve komünist bir toplumun kaçınılmaz son olacağını belirtir.¹²

Kitabın dördüncü cildinde 1914 öncesi dönemde artık "bırakınız yapsınlar" anlayışının değişmeye başladığı ve 1914'ten sonra devlet denetiminin arttığına dair içerikler bulunmakta ve bu değişim bazı metinlerle desteklenmektedir.* Bu metinlerin genel karakterine bakıldığında isimlerinin de ihtiva ettiği üzere ilgili konularda devletin tasarruflarının olduğunu göstermektedir. Dolayısı ile artık kapitalizmin geniş özgürlüğünden bahsetmek söz konusu değildir.

1914 sonrası dönem Kaotik Modern Dünya olarak ele alınmıştır. Bu dönemde anti-entelektüalizm yani aklın ve bilimin yol göstericiliğini reddetme hareketine dair bazı eserler sunulmuştur. Örneğin bunlardan biri

---

¹¹ Alev Alatlı, *Batı'ya Yön Veren Metinler Moderniteye Doğru Kaotik Modern Dünya (1800-1970)*, c. 4, İstanbul: Melisa Matbaacılık, 2010,1372-1405.

¹² Alatlı, *Batı'ya Yön Veren Metinler*, c. 4, 1418.

* Bahsi geçen metinler; 1831-1833-1847 Tarihli İngiltere'deki fabrika mevzuatı, 1875 Konut Yönetmeliği ve Sağlık Yönetmeliği, 1871-1884 Alman İşçilere Kaza Tazminatı Dair Yönetmelik, 1833-1889 Almanya'da Sosyal Sigorta Planı, 1910-Fransa'daki Emeklilik Planı.

Robert Michels'in "Oligarşinin Demir Yasası" adlı eserinde istisnasız tüm örgütlerin kaçınılmaz olarak oligarşik eğilimlere yani azınlık ya da tek adam yönetimlerine dönüşme eğilimlerine değinmiştir. Her şey bir şey içindir, anlayışı vardır.¹³ Kitap II. Dünya Savaşı'na giden süreçte ortaya çıkan faşizm, komünizm olgularına da genel olarak Lenin, Hitler (Kavgam) ve Mussolini örnekleri üzerinden değinmiştir. Bu ideolojilerin de etkisi ile ortaya çıkan yeni dünya savaşı sonrasında demokrasi algısının güçlenmesi ele alınmıştır. Burada özellikle W. Churchill'in "Birleşik Avrupa" fikri dikkat çekmektedir. 1946'da kendisinin Zürih'te yaptığı bir konuşmaya dayanan bu fikriyat, bugünkü AB'nin de ilk oluşumunu ifade etmektedir.

---

¹³ Alathı, *Batı'ya Yön Veren Metinler*, c. 4, 1538-1542.

Sonuç

Günümüzde dünya çapında hâkim kültür olan Batı kültürünü tarihsel süreç içerisinde pek çok olay, kişiler-bu kişilerin yazmış olduğu eser/ler ve önceki dönemden devralınan kültür kazanımları etkilemiştir. Ortaçağ Batı düşüncesine etki eden gelişmelere ve önceki dönemden devralınan kültür kazanımlarına baktığımızda karşımıza Batı dünyasının temel geleneklerinin Yunan-Roma ve Yahudi-Hristiyan geleneklerine dayandığı görülmektedir. Bu iki geleneğin birbirinden ayrılan bazı taraflarına rağmen her iki gelenekte de dini algılamaların dünya yönetiminde belirleyici olduğu anlaşılmaktadır. Bu bakımdan Antik Yunan'ın soyut algılamaları Batı'da dinsel düşüncelerin gelişmesine katkı sağlarken, yine dini geleneklerin sürdürüldüğü dönem Roma'sının kurumsal yapısı da Batı düşünce sistemini dini temelde kurumsallaştırmıştır diyebiliriz. Batı düşünce dünyasını şekillendiren kişiler ve ortaya koydukları çalışmalara baktığımızda da hem ilk dönemlerde hem de aydınlanma döneminde karşımıza genellikle realist ve liberal savunucular çıkmaktadır. Bu isimler ve eserlerinde dönem konjonktürünün meşruluk algısına uygun olarak fikirlerini hâkim kurumlar ile barıştırma yoluna girdikleri de görülmüştür. Diyebiliriz ki bu isim ve eserler dönem konjonktüründen etkilendiği gibi kendisi de onu etkileyerek Batı düşünce dünyasının dini algılamalardan maddi algılamalara geçişini sağlayan olayları başlatmıştır. Bu olaylar başta Rönesans olmak üzere Protestan Reformu, Aydınlanma Çağı ve bunu takip eden gelişmeler olarak karşımıza çıkmaktadır. 1800-1970'lerle ise geleneksellikten tam bir kopuşu ifade eden modernite kavramı önem kazanmıştır. Tüm bu gelişmeler ise zorunlu bir Avrupa bütünleşmesi fikrini beslemiş ve bugünkü AB'nin felsefesini de oluşturmuştur.

Gönül rahatlığı ile belirtebilir ki Alev Alatlının bu eseri, araştırmacılar için temel bir başvuru kaynağıdır. Eser hem kapsamı bakımından hem de yeni çalışmalara teşvik edici üslubu ile alanına büyük bir katkı sağlamıştır.

Kaynaklar

ALATLI, A. (Derleyen), *Batı'ya Yön Veren Metinler Kökler/Orta Çağlar* (∞ -1350), c. 1, İstanbul: Melisa Matbaacılık, 2010.

ALATLI, A. (Derleyen), *Batı'ya Yön Veren Metinler Rönesans/Protestan Reformu/Erken Modern Dönem/ Bilim Çağı (1350-1650)*, c. 2, İstanbul: Melisa Matbaacılık, 2010.

ALATLI, A. (Derleyen), *Batı'ya Yön Veren Metinler Aydınlanma/ Burjuvazi Yüzyılı/ Bilim Çağının Zaferi (1650-1800)*, c. 3, İstanbul: Melisa Matbaacılık, 2010.

ALATLI, A. (Derleyen), *Batı'ya Yön Veren Metinler Moderniteye Doğru Kaotik Modern Dünya (1800-1970)*, c. 4, İstanbul: Melisa Matbaacılık, 2010.